

Соња Стојичић Грујић¹
Јованка Котур²

¹ Машински факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, Република Српска
sonja.stojicic-grujic@mf.unibl.org

² Технолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, Република Српска
jovanka.kotur@tf.unibl.org

СТРУЧНИ РАД

УДК:027.7:[62+66](497.6)

<https://doi.org/10.63356/baz.2026.001>

ИЗАЗОВИ У РАДУ БИБЛИОТЕКА ТЕХНОЛОШКОГ И МАШИНСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ, ОД ТРАДИЦИОНАЛНИХ ДО НОВИХ ПРАВАЦА У БИБЛИОТЕКАРСТВУ

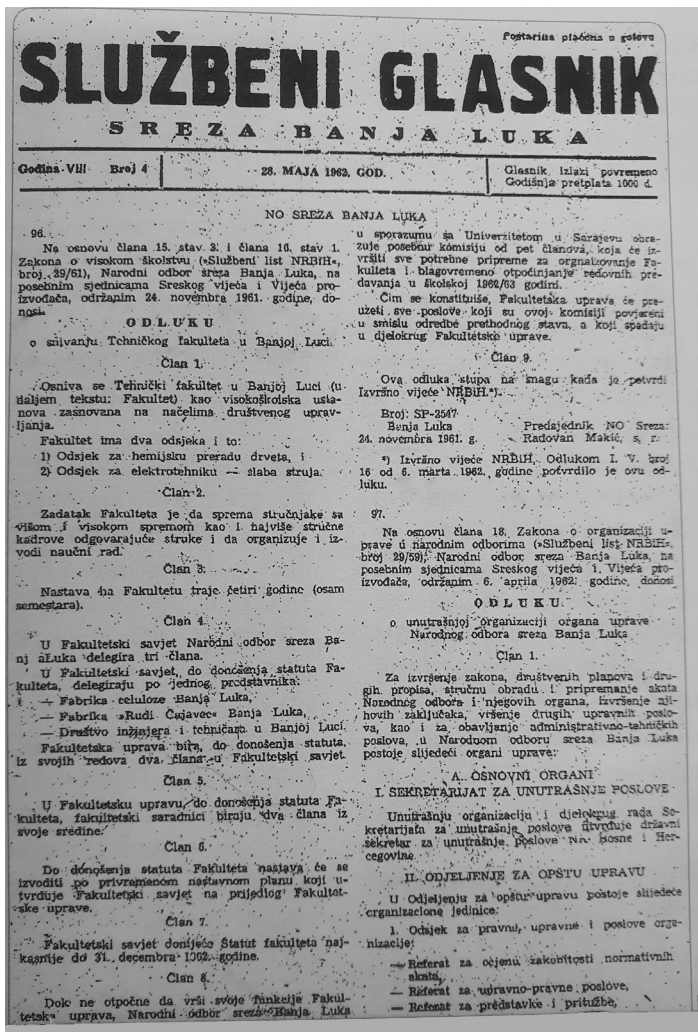
Сажетак: У раду се анализира историјски развој и процес трансформације библиотека Технолошког и Машинског факултета Универзитета у Бањој Луци, са посебним освртом на изазове у преласку са традиционалних облика библиотечког пословања на савремене дигиталне и технолошки засноване моделе рада. Истражује се пут развоја од класичних лисних каталога и ручне евиденције библиотечке грађе до увођења електронских каталога, дигиталних репозиторијума и примјене вјештачке интелигенције у научноистраживачком и образовном процесу.

Посебна пажња посвећена је улози библиотекара у процесу модернизације, као и институционалним, техничким и кадровским изазовима који су пратили ову трансформацију. Захваљујући континуираном стручном ангажману и прилагођавању савременим потребама корисника, библиотеке ових факултета данас представљају важан сегмент академске инфраструктуре Универзитета у Бањој Луци. Рад указује на значај високошколских библиотека као носилаца научног и образовног развоја, те их позиционира као равноправне и конкурентне установе у регионалном академском окружењу.

Кључне ријечи: високошколске библиотеке, Универзитет у Бањој Луци, Технолошки факултет, Машински факултет, библиотечка трансформација, лисни каталози, електронски каталози, дигитални репозиторијум, BLUShelf.

УВОД

Почетком шездесетих година у Бањој Луци Народни одбор среза Бања Лука донио је одлуку о оснивању Техничког факултета на ком је 1962. почео са радом Одсјек за електротехнику, а 1963. и Технолошки одсјек. То је била прва високошколска установа у овом региону и са њеним оснивањем почиње историја развоја како Универзитета у Бањој Луци, тако и његових техничких факултета као најстаријих факултета на овом Универзитету.

Слика 1. Одлука о оснивању Техничког факултета у Бањој Луци

Упоредо са оснивањем Техничког факултета оснива се и библиотека на том факултету и у то вријеме представља прву и најстарију високошколску библиотеку на овом подручју.

Са убрзаним развојем привреде у овом крају и потребе за стручним кадровима долази до формирања нових одсека на Техничком факултету.

У наредном периоду, пратећи кадровске потребе бањалучке регије, почиње интезиван развој Технолошког одсека у склопу Техничког факултета¹.

Технички факултет, тј. његов смјер за Хемијску прераду дрвета првобитно је био смјештен у згради које је уједно била и студентски дом.

Слика 2. Зграда Техничког факултета и студентског дома

¹ 50 година Технолошког факултета у Бањој Луци 1963-2013. монографија. Бања Лука: Технолошки факултет, 2013.

Универзитет у Бањој Луци формиран је 7. новембра 1975. године и тада се Технички факултет раздваја на два одвојена факултета на Електротехнички и Технолошки.

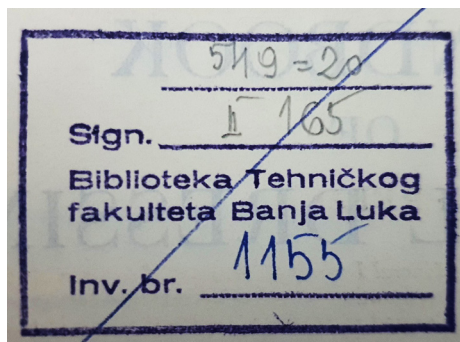
Упоредо са развојем техничких факултета формирале су се и развијале библиотеке на тим факултетима као основни покретачи наставно-научног процеса.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ БИБЛИОТЕКЕ ТЕХНОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ

Проласком кроз бројне трансформације и прилагођавања у складу са захтјевима времена, Технолошки факултет је постао модерна високошколска установа која се перманентно прилагођава потребама окружења у којем ради, као један од најстаријих факултета на Универзитету у Бањој Луци.

У складу са развојем Технолошког факултета формирала се и библиотека на овој високошколској установи као подршка наставно – научном процесу. Развој факултета и отварање нових одсјека захтијевао је и библиотеке које својим књижним фондом могу одговорити потребама наставно-научног процеса.

Првобитно је постојала библиотека Техничког факултета, као најстарија високошколска библиотека, која је у свом фонду посједовала књижну грађу из области електротехнике и хемијске технологије.

Слика 3. Печат библиотеке Техничког факултета

Раздвајањем Техничког факултета на Електротехнички и Технолошки факултет, формирале су се и библиотеке на сваком од ових факултета и тако на Универзитету у Бањој Луци настају прве и најстарије високошколске библиотеке.

колске библиотеке. Књижни фонд библиотеке Техничког факултета подијељен је између ове двије новонастале библиотеке, тако је библиотеци Технолошког факултета припао дио фонда који је обухватао публикације из области хемијског инжењерства. То је био први фонд библиотеке, који ће се касније допуњавати издањима Технолошког факултета, поклонима, размјеном и куповином стручне литературе.

Библиотека Технолошког факултета је свој књижни фонд наставила формирати у складу са одсјецима који су настајали на Факултету.

Током наредних година фонд библиотеке се увећавао, тако да библиотека данас посједује око 12.000 библиотечких јединица. Библиотека Технолошког факултета припада групи високошколских библиотека и у свом фонду посједује публикације везане за научне области које се изучавају на овом факултету, то су публикације из области прехрамбених, хемијских, текстилних и графичких технологија. У свом фонду библиотека посједује референсну збирку: енциклопедије, рјечнике, лексиконе. У библиотеци се чувају дипломски, магистарски, мастер и докторски радови студената Технолошког факултета. Библиотека је подршка наставно-научном процесу на Факултету.

Први запослени библиотекари били су задужени за евидентирање, каталогизацију, класификацију публикација, као и за вођење евиденције о задуженим публикацијама од стране студената и наставног особља. На самом почетку формирани су лисни алфабетски, стручни и предметни каталози. Грађа у библиотеци је првобитно била сложена према топографском систему, да би од 2005. године сва грађа у библиотеци због лакшег приступа библиотечком фонду из одређених научних области била организована по систему Универзалне децималне класификације. Евидентирање библиотечке грађе вршило се ручно уписивањем у инвентарне књиге библиотеке и израдом лисних каталога. Евидентирање задужења корисника такође се вршило ручно на картицама корисника.

Кроз свој дугогодишњи рад библиотека се суочавала са бројним изазовима од недостатка простора, неадекватног вредновања библиотечког професионалног рада, недостатка материјалних средстава за обнову књижног фонда библиотеке, као и многим другим изазовима који су знатно успоравали примјену савремених токова у библиотекарству. Нарочито је то било изражено у ратним годинама које су успориле напредак у свим сегментима друштва па тако и у библиотекарству. Такође због недостат-

ка материјалних средстава није се адекватно обогаћивао књижни фонд библиотеке. С обзиром да се ради о библиотеци техничког факултета, већина књижног фонда се односи на техничке науке и после је извјесног времена долази до застаријевања литературе, у библиотеци је вршена ревизија и отпис библиотечке грађе на сваких 10 година. Међутим, после отписа застарјеле библиотечке грађе није било материјалних средстава да се књижни фонд обогати са новим издањима у области технике.

Послијератне године доносе сличне и нове изазове са којима се суочавају библиотеке.

Убрзаним развојем информационих технологија корисницима је било потребно обезбиједити и информације о књижном фонду библиотеке у електронским облицима. Како на Универзитету није било званичне и заједничке базе података о књижном фонду, библиотекари су често правили импровизације у виду инвентарних књига у програмима Word и Excel, као и базама које су постављали на веб странице факултета. Тако је у библиотеци Технолошког факултета 2008. године сав књижни фонд пописан у Excel табелама, а упоредо са тим књижна грађа се и даље пописује у књигу инвентара. Ово је урађено из разлога што се сада корисницима могла пружити информација о књижном фонду за врло кратко вријеме једноставним претраживањем табеле, а такође су корисници могли добити на мејл Excel табеле и претраживати одређене научне појмове који су им потребни за студије.

	A	B	C	D	E	G	H	I
	ИНВ. БР.	СИГНАТУРА	ДАТУМ ИНВЕНТАРИСАЊА	АУТОР	НАСЛОВ	ИЗДАВАЧ И ГОДИНА ИЗДАЊА	БР. ПРИМЈЕРАКА	ПРЕДМЕТ ОПИСА
1	1		1976	ЛИПАНОВ	НОВИЕ МЕТОДЕ ИСЛЕДОВАЊА ПОЛИМЕРОВ	Кијев, 1975.	1	ПОЛИМЕРИ
2	2, 3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13,14, 15,16,17,18, 19,20,21, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206	547(075.8)	1976	ФИШЕР ЛУИС	УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ 1.дио	Београд: Савез студената Природно - математичког факултета, 1960.	33	ОРГАНСКА ХЕМИЈА
3	22	51(075.8)	1976	АПСЕН БОРИС	РИШЕНИ ЗАДАЦИ ВИШЕ МАТЕМАТИКЕ 1.дио	Загреб: Техничка књига, 1964.	1	МАТЕМАТИКА - Вјежбе
4	23	547(075.8)	1976	ФИШЕР ЛУИС	УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ 2.дио	Београд: Савез студената Природно - математичког факултета, 1960.	21	ОРГАНСКА ХЕМИЈА
5	24, 25, 26, 27, 28, 230	544 (075.8)	1976	РУДОЛФ БРДИЧКА	ОСНОВИ ФИЗИКАЛНЕ ХЕМИЈЕ	Загреб, 1969.	6	ФИЗИЧКА ХЕМИЈА
6								

Слика 4. Инвентарна књига Excel табела Технолошког факултета у Бањој Луци

Такође од 2008. године у библиотеци Технолошког факултета врши се и евидентирање задужења корисника у Excel табели, а упоредо са тим и на картицама корисника. Као и за књижни фонд, тако се сада могла врло

брзо добити информација о задужењу корисника и колики временски период је код неког корисника задужена одређена публикација.

Evidencija zaduženih knjiga u biblioteci TF-a					
Broj čitaoca	Prezime i ime	Broj indeksa	Datum zaduženja knjige		Inventarni broj knjige
2400	Antonić Živka	4428	10.10.1995	45432	7394
2400	Antonić Živka	4428	10.01.1995	11222	6041
2406	Bajić Mirjana	4404	10.10.1993	11672	212
2406	Bajić Mirjana	4404	10.10.1993	11672	6777
2412	Sladojević Jelena	4375	04.06.1993	11798	8095
2414	Radosavac Tanja	4317	15.01.1993	11937	8424
2424	Prodić Dragan	4446	03.05.1993	11829	6168
2425	Đurić Dragan	4437	06.05.1993	11826	5660
2426	Marković Dejan	4439	08.05.1993	11824	3061
2428	Janković Zoran	4447	05.11.1993	11647	7553
2428	Janković Zoran	4447	05.07.1993	11767	8531

Слика 5. Евиденција задужења Excel табела Технолошког факултета у Бањој Луци

То су неки први, импровизовани кораци ка електронским каталозима у библиотеци Технолошког факултета. Корисницима је сада свакодневно доступан садржај библиотеке, а од 2009. године на Web страници Факултета налази се и база података у коју су унесене монографске публикације, докторски, магистарски и мастер радови.

ТЕХНОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ДАНАС

БИБЛИОТЕКА

SEARCH:

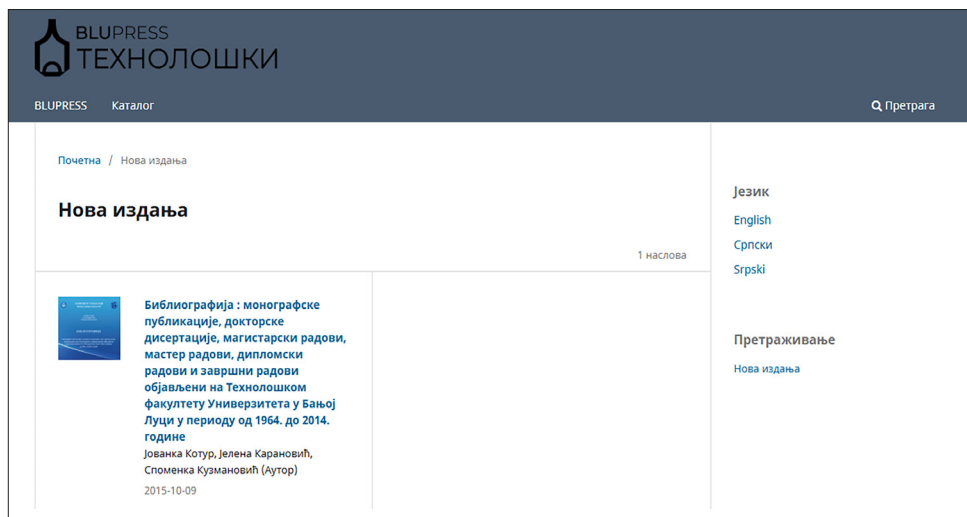
NAME	AUTHOR	INVENTORY ID	PUBLISHER	SUPERVISOR	ISBN	RELEASE YEAR	NUMBER OF COPIES
ДОБИЈАЊЕ И КАРАКТЕРИЗАЦИЈА ХЛАДНО ЦИЈЕБЕНИХ УЉА ИЗ СЈЕМЕНКИ МАЛИНЕ (<i>Rubus idaeus</i>) И КУПИНЕ (<i>Rubus fruticosus</i>)	ЛАТИНОВИЋ СТАНИША	11428	Бања Лука: Технолошки факултет	ЗОРАН КУКРИЋ			1
ЕКОНОМИЧНОСТ ПОСТУПКА РЕМЕДИЈАЦИЈЕ ОТПАДНИХ ЈЕЗЕРА У РУДАРСТВУ ЕКСТРАКЦИЈОМ МЕТАЛНИХ ЈОНА КАО СИРОВИНЕ ЗА НАНОТЕХНОЛОГИЈЕ	ТОМИЋ АНЂЕЛА	11083	Бања Лука: Технолошки факултет	СУЗАНА ГОТОВАЦ - АТЛАГИЋ			1
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ФИЗИЧКА ХЕМИЈА	ПЕТРОВИЋ РАДА	10875	Технолошки факултет: Бања Лука, 2014				5
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ ВЈЕЖБЕ ИЗ ФИЗИКЕ, ОПТИКА	ТОМЉЕНОВИЋ ИВАН	10880	Бања Лука: Графопапир, 2013.				1

Слика 6. Фонд библиотеке - база података на Web страници Технолошког факултета

Основни задатак библиотеке је обрада, чување и давање на кориштење библиотечке грађе студентима, научно-наставном и ненаставном особљу факултета, као и вањским корисницима и представља мјесто које корисницима омогућује приступ подацима и информацијама о научним и стручним публикацијама.

Послије ових првих импровизованих корака у библиотеку се уводе нове технологије које побољшавају квалитет већ постојећих.

Поводом пола вијека рада и постојања Технолошког факултета и његове библиотеке, 2013. године објављена је Библиографија издања овог факултета и обухватала је све монографске публикације, дипломске радове, магистарске и докторске дисертације. Аутори ове Библиографије су библиотекари запослени у библиотеци Технолошког факултета. Било је потребно да се научним и стручним радницима на једном мјесту пруже информације о достигнућима на овом факултету кроз библиографски приказ и анализу одбрањених докторских, магистарских и дипломских радова, као и монографских публикација којима је Технолошки факултет био издавач.

Слика 7. Библиографија издања Технолошког факултета

Све ове публикације похрањене су у библиотеци Технолошког факултета и ова библиографија пружа о њима исцрпне информације везане за научне области које се изучавају на овом факултету.

СТВАРАЊЕ МАШИНСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ

Машински факултет започиње свој рад 3. фебруара 1971. године. На засједању Комисија за развој високих и виших школа, током преговора са Машинским факултетом у Сарајеву, донесена је одлука о оснивању одјељења Машинског факултета Сарајево у Бања Луци. Свечано отварање одјељења Машинског факултета у Бањој Луци уприличено је у октобру 1971. године у просторијама Техничке школе, чиме су створени услови за развој високошколског образовања из области машинства у овом региону.

Формирањем Универзитета у Бањој Луци, и развојем потребе за инжењерским кадром, створени су услови за осамостаљење. У том контексту, Збор радних људи 00УР Машински факултет Бања Лука доноси 7. фебруара 1975. одлуку о формирању радне организације Машински факултет у Бањој Луци. Овим чином почела је трансформација одјељења у самосталну високошколску установу.

Слика 8. Машински факултет Универзитета у Бањој Луци

Машински факултет Бања Лука свечано је започео самосталан рад 18. октобра 1975. године. Током година свог рада и развоја факултет је

пролазио кроз низ просторних и организационих промјена. Из почетне фазе рада која се одвијала у просторијама Техничке школе, већ 1972. Машински ће се преселити у простор Више пољопривредне школе. Коначно, 1981. године, факултет ће добити трајно просторно рјешење, заједно са Технолошким факултетом, гдје се и данас налази. Овај континуирани развој простора, пратио је и развој наставног и научно-истраживачког рада и створио основу за даље образовање и унапређење.²

НАСТАНАК И РАЗВОЈ БИБЛИОТЕКЕ МАШИНСКОГ ФАКУЛТЕТА

Машински факултет Универзитета у Бањој Луци почиње са радом у фебруару 1971. године као Одјелење Машинског факултета Сарајево у Бањој Луци. Од самог оснивања одјелења Машинског факултета, паралелно с развојем Факултета, у фебруару 1972. почела је са радом Библиотека Машинског факултета. Машински факултет, од самог оснивања, схватио је значај библиотеке у развоју струке и потребама тржишта за образовање машинских инжењера. Током година рада Машински факултет, а тако и библиотека Машинског је мијењала локацију, да би коначни простор добила 1980. године, гдје се налази до данас. Површина библиотеке Машинског факултета износи 151.66 m². У оквиру саме библиотеке налази се и студентска читаоница са 25 мјеста. Библиотека Машинског доступна је студентима, наставном и ваннаставном особљу сваки радни рад од 8:00 до 20:00 часова.

Слика 9. Библиотека и читаоница Машинског факултета у Бањој Луци

² 50 година Машинског факултета у Бањој Луци. Уредник Соња Стојичић - Грујић. Бања Лука: Машински факултет, 2021.

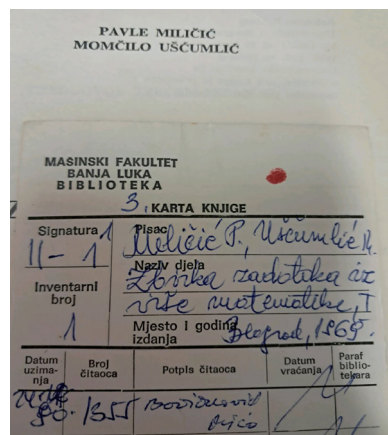
Од првих година свог постојања библиотека Машинског факултета једна је од чланица јединственог састава библиотека Универзитета у Бањој Луци. Као једна од чланица континуирано доприноси развоју образовног, наставног и научноистраживачког процеса. Пружа подршку студентима, наставном особљу кроз доступност своје литературе и релевантних стручних и научних извора.

Све факултетске библиотеке Универзитета у Бањој Луци чине врло важну карику у образовању, омогућавају приступ савременим информацијама и базама података и на тај начин унапређују квалитет наставног процеса. Данас, библиотека Машинског факултета једна од чланица која броји највећи књижни фонд. Библиотека обухвата скоро 20.645 јединица, које укључују стручне књиге, уџбенике, часописе, зборнике итд.

Током фебруара 1975. године донесена је Одлука да се Машински факултет издвоји из састава Машинског факултета Сарајево и да се формира као самостална високошколска установа у Бањој Луци. Од тих првих година самосталног рада, Машински факултет је посвећено радио на изградњи књижног фонда библиотеке. Посебна пажња посвећена је на набавци, обради и заштити грађе.

Слика 10. Стара библиотека Машинског факултета

Слика 11. Прва уписана књига у инвентар библиотеке Машинског факултета у Бањој Луци

Прва књига која је уписана у инвентар библиотеке Машинског факултета била је Математика, Павле Ушћумлић, издање 1969. године. Велики дио почетног фонда биле су поклони колега из машинске струке, као и набавка реализована од стране наставног особља Машинског факултета.

Први запослени библиотекарски били су задужени за упис издања у инвентарну књигу, каталогизацију књига, као и задуживање првих студен-

та и наставног особља. Библиотека Машинског факултета посједује алфаветски, стручни и предметни каталог. Већина публикација у библиотеци сложена је према Универзалној децималној категоризацији. На тај начин библиотекарима је био олакшан рад. Студентима Машинског факултета библиотека је увијек била доступна, помагала им у проналаску литературе и припремама за испит. У том периоду највећа заслуга припада библиотекарима који су својим радом и залагањем изградили и очували књижни фонд библиотеке Машинског факултета.

Слика 12. Алфаветски, стручни и предметни каталог – писаћа машина

ИЗАЗОВИ И ПРОБЛЕМИ У РАДУ БИБЛИОТЕКЕ МАШИНСКОГ ФАКУЛТЕТА

Први значајнији проблеми у раду и развоју библиотеке били су током 90 - их година прошлог вијека. Рат је у потпуности зауставио нормално функционисање и напредак библиотеке. Прекинуте су све донације књига, размјена са осталим факултетима у окружењу, набавке нових књига није било. Усљед тешких услова рада, у том периоду, значајан дио књижне грађе је уништен, изгубљен или оштећен. Одржавао се само минимум рада и посљедице тих година осјећале су много година након завршетка рата. Послијератне године, па све до савременог доба, библиотека и запослени поново су се суочавали с бројним изазовима.

Наиме, библиотека Машинског факултета није успјела у великој мјери да прати савремене токове библиотекарства, који су током година били усмјерени на дигитализацију фонда, унапређење услуга и стручно усавршавање запослених. За разлику од појединих библиотека у оквиру Универзитета у Бањој Луци, које су релативно рано почеле дигитализацију и

увели електронско задужевање књига, библиотека Машинског факултета је дуго задржала традиционални начин рада. Унутар самог Универзитета постојале су јасне разлике у нивоу развоја и организације библиотечких услуга.

У Библиотеци Машинског факултета књиге су се и даље уписивале ручно у инвентарну књигу. Исти принцип рада примјењивао се и у задужењима студената и наставног особља. У таквим условима и сама међубиблиотечка размјена била је скоро па немогућа јер није постојао јасан систем задужевања студената са других факултета.

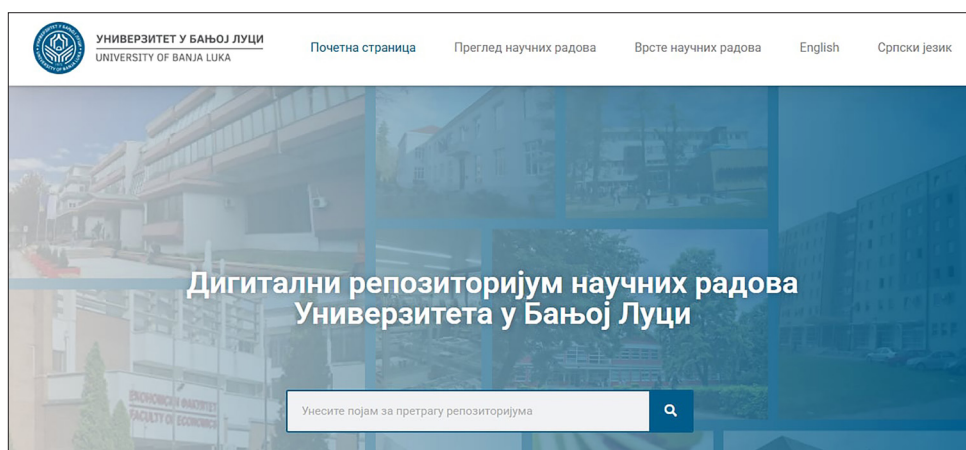
Слика 13. Традиционални картични систем задужења у библиотеци

Самим тим, улога савременог библиотекара, окренутог на унапређење и развоју, како самог себе, тако и као и сарадника у наставном процесу, била је јако тешка за остваривање. Улога библиотекара је да својим радом буде подршка наставном особљу, као и да активно учествује у образовној структури рада. Међутим, библиотекарски су често били на маргинама без конкретне улоге у процесу рада, и без начина да савремено напредују и вреднују свој професионални рад.

У таквим условима једини начин била је потпуна и систематска трансформација и везивање свих чланица у један заједнички систем.

ТРАНСФОРМАЦИЈА БИБЛИОТЕКА ТЕХНОЛОШКОГ И МАШИНСКОГ ФАКУЛТЕТА

Прве значајне промјене у раду библиотека започињу увођењем Дигиталног репозиторијума, и потписивањем Берлинске декларације. Почетком 2016. године Универзитет у Бањој Луци потписује Берлинску декларацију о отвореном приступу научном знању. Берлинска декларација дефинише садржаје који треба да буду објављени према принципима отвореног приступа науци. У складу са овом одлуком Универзитет у Бањој Луци успоставља дигитални репозиторијум Phaidra (репозиторијум докторских, магистарских и мастер радова), као и софтвере за препознавање плагијата.

Слика 14. Дигитални репозиторијум

Систем PHAIDRA, који представља јединствену платформу за дугорочно архивирање и истраживање дигиталних ресурса. Phaidra омогућава управљањем дигиталним садржајем, похрану података и њихову видљивост, односно доступност. Phaidra је систем у којем библиотекари архивирају базу магистарских и мастер радова. Поред система Phaidra, систем Е-тезе чини базу докторских дисертација у пдф формату.

Унос података у систем Phaidra раде библиотекари универзитетских библиотека, у складу са дефинисаним правилима, а коришћење материјала омогућено је запосленим на Универзитету у Бањој Луци, и студентима на захтјев ментора.³

³ <https://unibl.org/>

Dobrodošli, Phaidra Korisnik (sonjasg)! [Odljava](#) [Pomoć](#) [Srpski](#)

Kreirajte novi objekat
Moji objekti
Pretražite
 Osnovno pretraživanje
 Sva polja
 Kreni Sort by
 Relevance
 Napredno pretraživanje
 Parametri
 Rezultati pretraživanja

Phaidra, akronim za Permanent Hosting, Archiving and Indexing of Digital Resources and Assets (Trajni smještaj, arhiviranje i indeksiranje digitalnih izvora i sredstava) je univerzitetski sistem za upravljanje digitalnim objektima i za njihovo dugoročno arhiviranje.

Ako vam je potrebna pomoć, molimo kliknite [ovdje](#)

Šta je Phaidra?

Phaidra je inovativni univerzitetski sistem za upravljanje digitalnim sadržajima s funkcijom dugoročnog arhiviranja. Vrijedni sadržaji se mogu arhivirati na cijelom Univerzitetu, mogu se trajno osigurati, sistematski sakupiti, može im se pristupiti na različitim jezicima preko metapodataka (podataka o podacima) i mogu se učiniti dostupnim širom svijeta i bez vremenskih ograničenja. Kao stalni izvor podataka za obrazovni, istraživački i administrativni rad, digitalni sadržaji u Phaidra-i mogu da se koriste fleksibilno, a zahvaljujući trajnoj lokaciji i servisu za pretraživanje, citiranje digitalnih sadržaja je pouzdano. Aktivno korišćenje Phaidra-e – čuvanje objekata i postavljanje veza koje vode do tih objekata (tekstova, slika, audio zapisa, linkova itd.) – omogućeno je zaposlenima na Univerzitetu u Banjoj Luci, ali i drugim osobama, koje su dobile neophodnu autorizaciju. Studentima je korišćenje Phaidra-e omogućeno na osnovu zahtjeva mentora ili nastavnika. Pronalaženje i pretraživanje sadržaja omogućeno je svima u cijelom svijetu bez prijavljivanja. Pretpostavljajući da je korišćenje Phaidra-e u skladu sa zahtjevima integriteta, autentičnosti, čuvanja interoperabilnosti, tajnosti i dostupnosti, podaci u Phaidra-i su:

- arhivirani širom Univerziteta,
- trajno osigurani,
- sistematski uneseni,
- postavljeni kao metapodaci (podaci o podacima),
- i dostupni širom svijeta u svakom trenutku.

E-theses

SEARCH ALL METADATA

SEARCH

ADVANCED SEARCH

BROWSE

INFORMATION

CONTACTS

PHAIDRA NUMBER OF ALL THESES IN UNIVERSITY REPOSITORIES: 287

COBISS.RS NUMBER OF ALL THESES IN LOCAL REPOSITORY: 287

LAST 25 THESES

LOG IN

LATEST THESES

ETD-MS [Export](#)

Select	Title	Author	Faculty	Date Copyrighted	Full text
☐	Interativni nizovi i fiksne tačke u generalizovanim metričkim prostorima	Dušan Bajović	Univerzitet u Banjoj Luci	2025	Full text
☐	Uticaj ciljano kontrolisane infuzije propofola na fetalni oksidativni stres u toku anestezije za carski rez	Šobot Novaković, Suzana	Univerzitet u Banjoj Luci - Medicinski fakultet	2025	Full text
☐	Povezanost diverziteta mikrobioma digestivnog trakta i genotipova kožnih izolata <i>Staphylococcus aureus</i> sa atopijskim dermatitisom djece	Umičević Šipka, Sanja	Univerzitet u Banjoj Luci - Medicinski fakultet	2025	Full text

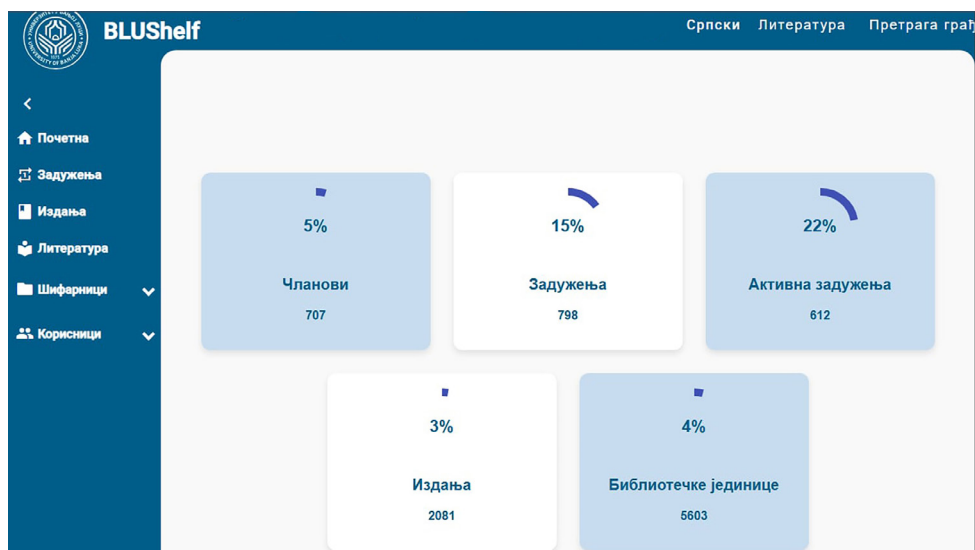
Слика 15. Phaidra систем, Е тесе

Поред рада у Дигиталном репозиторијуму, библиотекари континуирано пролазе обуку и постају лица задужена за провјеру плагијаризма преко софтверских алата. На тај начин унапређују квалитету научно истраживачког рада и квалитету академске заједнице. Алати као што су

iThenticate, Ouriginal и Turnitin омогућавају системско праћење оригиналности академских радова кроз поређење са међународним базама научне и стручне литературе. Посебан значај ових софтверских рјешења огледа се у могућности њиховог континуираног унапређења кроз ажурирање база података и алгоритама за препознавање сличности, чиме се обезбјеђује поузданост резултата у академском окружењу.

BLUSHELF

Најзначајнија промјена у развоју библиотека унутар Универзитета у Бањој Луци наступа крајем 2025. када се у програм пушта систем BLUShelf. У овом периоду библиотеке свих факултета на Универзитету у Бањој Луци, па тако и библиотеке Технолошког и Машинског факултета, задржавају и даље своју традиционалну улогу, али се и трансформишу ка дигиталним услугама. Уводе се идентификатори, како за ауторе као што је ORCID, Scopus, ResearchID, тако и за научне публикације, радове као што је DOI. BLUShelf представља савремено дигитално рјешење за управљање библиотечким фондовима и академским садржајем. Увођење и примјена овог система представља важан корак ка модернизацији библиотеко-информационих услуга.⁴

⁴ <https://tf.unibl.org/>
<https://mf.unibl.org/>

Слика 16. Систем BLUShelf

Свакодневно коришћење овог система довело је до унапређења доступности информација, обраду и дистрибуцију литературе. На овај начин, библиотеке Универзитета прешле су на виши ниво дигитализације, међубиблиотечке размјене, те ускладиле своје пословање са савременим стандардима у области информационих технологија и научно-истраживачког рада. Улога библиотекара се мијења од традиционалне улоге, гдје је акценат стављен на рад са физички доступним публикацијама, ка улози у процесу омогућавања видљивости научних резултата и видљивости академске заједнице, дигиталном повезивању аутора са његовим стручним, истраживачким и наставним радом. Све ово захтијева континуирану едукацију библиотекара како би својим знањем и радом могли одговорити на нове изазове које пред њих поставља дигитално окружење.

ЗАКЉУЧАК

Главна функција свих библиотека је посредовање знања. Развој факултетских библиотека мора се посматрати као стални процес прилагођавања, како друштвеним тако и технолошким промјенама. Од почетних фаза, обиљежених ручним вођењем инвентарних књига, картица задужења, па све до данас када је већина библиотека дигитализованам, библиотекари чине спону између прошлости и садашњости. Сада се у библиотекама нуде нове врсте и облици услуга као што је приступ е-базама података часописа, дигитални репозиторијум докторских, магистарских и мастер радова, као и монографских публикација у ПДФ формату са пуним текстом, електронски каталози књига...итд. Библиотекари техничких факултета морају стално радити и едуковати се у развоју друштва знања, технологије и науке. Упркос бројним изазовима које су морали проћи успјели су да дјелују као посредници и едукатори, и на тај начин да потврде своју улогу у савременом информационом окружењу.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Вранеш, Александра. *Високошколске библиотеке*. Београд: Филолошки факултет, 2010
2. Милена Максимовић. *Традиција и промјене у библиотекарству*. Источно Сарајево : Матична библиотека, 2016.
3. Милена Максимовић *Библиотекарство пред новим изазовима*. Источно Сарајево : Матична библиотека, 2009
4. Стокић-Симончић Гордана, Вучковић Жељко. *Управљање библиотекама у добу знања*. Источно Сарајево: Матична библиотека, 2007
5. Горман, Мајкл. *Наше непролазне вредности*. Београд: Филолошки факултет, 2007
6. *50 година Машинског факултета у Бањој Луци*. Уредник Соња Стојичић - Грујић. Бања Лука: Машински факултет, 2021.
7. *Универзитет у Бањој Луци 1975–2020*. Уредник Горан Латиновић. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, 2020.
8. *Оснивање и развој Технолошког одсјека, односно Технолошког факултета у Бања Луци*. Бања Лука: Технолошки факултет, 1988.
9. *50 година Технолошког факултета у Бањој Луци 1963-2013. монографија*. Бања Лука: Технолошки факултет, 2013.
10. *Технолошки факултет 1963-1998*. Бања Лука: Технолошки факултет, 1998.

<https://unibl.org/>

<https://tf.unibl.org/>

<https://mf.unibl.org/>

Sonja Stojičić Grujić¹

Jovanka Kotur²

¹ Faculty of Mechanical Engineering, University of Banja Luka, Banja Luka, Republic of Srpska

² Faculty of Technology, University of Banja Luka, Banja Luka, Republic of Srpska

CHALLENGES IN THE OPERATION OF THE LIBRARIES OF THE FACULTY OF TECHNOLOGY AND THE FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING AT THE UNIVERSITY OF BANJA LUKA: FROM TRADITIONAL PRACTICES TO NEW TRENDS IN LIBRARIANSHIP

Abstract: This paper examines the historical development and transformation processes of the libraries of the Faculty of Technology and the Faculty of Mechanical Engineering at the University of Banja Luka, with particular emphasis on the challenges encountered in the transition from traditional forms of library operations to contemporary digital and technology-driven models. The study traces the developmental path from classical card catalogues and manual recording of library collections to the implementation of electronic catalogues, digital repositories, and the application of artificial intelligence in scientific research and higher education.

Special attention is given to the role of librarians in the modernization process, as well as to the institutional, technical, and human resource challenges accompanying this transformation. Owing to continuous professional engagement and adaptation to the evolving needs of users, the libraries of these faculties have become an integral component of the academic infrastructure of the University of Banja Luka. The paper highlights the importance of academic libraries as key drivers of scientific and educational development, positioning them as equal and competitive institutions within the regional academic environment.

Keywords: academic libraries, University of Banja Luka, Faculty of Technology, Faculty of Mechanical Engineering, library transformation, card catalogues, electronic catalogues, digital repository, BLUShelf.